

Redegjørelse for aktsomhetsvurderingen etter åpenhetsloven

Stiftelsen Nansen Senter for Miljø og Fjernmåling, heretter kalt Nansensenteret, er omfattet av Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold - åpenhetsloven - jf. §§ 2 og 3.

Loven pålegger virksomheter å utføre aktsomhetsvurderinger med formål om å identifisere faktiske og mulige negative konsekvenser for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Etter lovens § 5 skal resultatene fra aktsomhetsvurderingene offentliggjøres gjennom en årlig redegjørelse, slik at allmennheten kan få innsikt i nøkkelfunnene fra aktsomhetsvurderingene, og hvilke tiltak som er iverksatt.

I denne redegjørelsen beskrives virksomhetens arbeid med å sikre grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i perioden 1. januar til 31. desember 2024.

Dokumentet gir en oversikt over:

- virksomhet og organisering, ansvarsfordeling etter åpenhetsloven,
- interne retningslinjer for håndtering og oppfølging av risiko
- arbeidet med aktsomhetsvurderinger, risikovurdering og kartlegging
- risikoområder som er identifisert,
- tiltak som er iverksatt for å håndtere disse risikoene, og
- hvordan vi følger opp og forbedrer arbeid over tid.

1. Om virksomheten, retningslinjer og rutiner

Nansensenteret er et frittstående forskningsinstitutt, organisert som en stiftelse, med spisskompetanse innen forskning på fysiske og biologiske forhold i våre nære havområder, i Arktis og globalt.

Gjennom senterets forskning utvikles kunnskap som danner grunnlag for innovative løsninger på globale utfordringer til nytte for samfunnet. Vår forskning skjer primært i samspill med andre forskningsmiljøer, men også med næringsliv og offentlige aktører. Videre bidrar vi til opplæring av unge forskere. Senteret har et utstrakt nasjonalt og internasjonalt samarbeid, men virksomheten som sådan utøves bare i Norge.

Organisasjonen er prosjektbasert med finansiering fra Norges forskningsråd, Europakommisjonen, ulike nasjonale og internasjonale romfartsorganisasjoner, etater, og forskningsfond, samt grunnbevilgning fra Klima- og Miljødepartementet. Ved årsskiftet hadde senteret 68 ansatte.

Våre anskaffelser gjøres i det vesentlige fra norske virksomheter, og er i hovedsakelig knyttet til drift av IKT-infrastruktur, programvare, spesialisert vitenskapelig måleutstyr og ulike tekniske tjenester. Øvrige driftsanskaffelser inkluderer reisetjenester, kontorutstyr, administrative støttefunksjoner, samt konsulenttjenester.

Styret har vedtatt en overordnet plan for hvordan Nansensenteret skal overholde sine plikter etter åpenhetsloven. Planen inneholder de mest grunnleggende føringene for arbeidet, og administrerende direktør er gitt et kontroll- og oppfølgingsansvar.

Det er utarbeidet en egen retningslinje for hvordan det konkrete arbeidet med menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold skal gjennomføres i virksomheten. Retningslinjens innhold skal sikre at vi oppfyller kravene til å utføre og gjøre rede for aktsomhetsvurderinger vi gjennomfører ved alle direkte og indirekte innkjøp som foretas, og at informasjonsplikten etter åpenhetsloven ivaretas.

Det er nedfelt i retningslinjen at aktsomhetsvurderinger skal være basert på OECDs modell for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Den angir videre hvilken arbeidsmetodikk som skal benyttes ved gjennomføring av aktsomhetsvurderingene, og gir føringer for vurdering og gjennomføring av tiltak. Retningslinjen gir også en beskrivelse av hvordan avvik skal håndteres ved mistanke om brudd, og hvordan vi behandler informasjonskrav.

2. Arbeidet med aktsomhetsvurderingen i rapporteringsperioden

Vi har god oversikt over egne forhold som er omfattet av åpenhetslovens bestemmelser, og forholdene hos våre leverandører. Det gjennomføres et systematisk arbeid for å innlemme menneskerettighets-aspektet i vår egen virksomhet.

Våre ansatte skal være sikret et anstendig lønnsnivå, og vi har en lønnspolitikk som uttrykker følgende målsettinger:

- alle ansatte, både organiserte og uorganiserte, skal sikres en rettferdig lønnsutvikling,
- vi praktiserer et likt lønnsnivå og -utvikling mellom kjønn og nasjonaliteter,
- vi skal ha et lønnsnivå og -utvikling som gjør oss attraktive for å rekruttere, utvikle og beholde kvalifiserte og motiverte medarbeidere,
- vårt lønnsdannelsessystem skal gi mulighet for individuell påvirkning på lønnsutviklingen.

Det blir gjennomført årlig kartlegging for å avdekke, og justere eventuelle utilsiktede lønnsforskjeller, jf. også Likestilling- og diskrimineringsloven § 26.

Ansattes arbeidstid er regulert i et eget reglement, og gjennom individuelle avtaler om fleksibel arbeidstid. Ordningene er utformet i henhold til i arbeidsmiljølovens bestemmelser. Arbeidstiden registreres og følges opp for å sikre at arbeidstidbestemmelsene overholdes.

Arbeidet med aktsomhetsvurderinger er gjort med utgangspunkt i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs veileder, jf. vår interne retningslinje. Kravene i åpenhetsloven er relative, og det forventes at innsatsen fra den enkelte virksomhetens side står i forhold til bedriftens størrelse og karakter. Kartleggings- og aktsomhetsvurderingsarbeidet ved Nansensenteret er gjennomført i lys av dette.

Eksisterende og potensielle leverandører blir vurdert med tanke på risiko for menneskerettighetsbrudd. De nærmere analysene og vurderinger av tiltak avgjøres ut fra om risikoen synes å være høy eller lav, og hvor alvorlig konsekvensene antas å være. Når det fremstår nødvendig, blir grundigere analyser gjennomført for å kunne avgjøre om det behov for tiltak, og i så fall hvilke. Mer omfattende undersøkelser gjennomfører vi regelmessig på områder hvor det gjøres større innkjøp, og hvor vi samtidig har mulighet til å utøve påvirkning.

Forskningssamarbeidspartnere omfattes ikke av begrepet «forretningspartnere» i åpenhetsloven, og avtaler om forskningssamarbeid faller derfor utenfor lovens virkeområde. Det følger ellers av aktiviteten vår at vi har et begrenset omfang av leverandører og forretningspartnere.

Aktsomhetsvurderingen som gjennomføres er gjort gruppevis for disse produkt- og tjenestekategorier:

- IT og system (maskinvare, programvare og serviceavtaler)
- Rådgivning og revisjon
- Driftskostnader som mat/drikke, rekvisita, møbler
- Reiser og overnatting

Som hjelpemiddel i arbeidet har vi tatt utgangspunkt i Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) sin høyrisikoliste. Listen inneholder informasjon om produkter med dokumentert høy risiko for brudd på FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, ILOs kjernekonvensjoner (forbud mot barnarbeid, tvangsarbeid, diskriminering og rett til faglig organisering) og nasjonalt lovverk innen arbeidsrett og HMS-forhold i produktets leverandørkjede. Risiko for brudd er vurdert for tre faser; ved råvareuttak, komponenttilvirkning og endelig produktsammensetting.

3. Risikovurdering og kartlegging

I det følgende beskrives risikovurdering og undersøkelser som er gjort for de enkelte anskaffelseskategorier og leverandører.

a) IT og system

Den største ordinære innkjøpsposten vår er kjøp av maskinvare, programvarelisenser og serviceavtaler.

Hovedfokus i risikovurderingen er rettet mot kjøp av maskinvare. Analyser viser at det totalt sett er høy risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjon av IKT-produkter, særlig i forbindelse med råvaretilvirkningen. Innkjøpene våre gjøres via den offentlige innkjøpsavtalen «Sikt»

(kunnskapssektorens rammeavtale), hvor det stilles krav overfor kontraktspartnerne om å sikre og dokumentere at grunnleggende menneske- og arbeidstakerrettigheter blir overholdt gjennom alle ledd i leverandørkjeden.

I informasjon som vi selv innhenter fra vår største leverandør av maskinvare, er det gjort rede for risikokartlegging som er gjennomført og krav som stilles i egen leverandørkjede. I redegjørelsen er det gitt konkrete beskrivelser av leverandørens vurderinger, og resultatene av disse. Alle aktuelle risikomomenter ved tilvirkning av maskinvare er omfattet av beskrivelsene, herunder arbeidsforhold ved råvaretilvirkning og produksjon av komponenter.

Våre leverandører av programvarer og tilknyttede serviceavtaler er i hovedsak norske aktører. For disse er ikke risikoen for rettighetsbrudd i utgangspunktet ansett å være av en slik karakter at mer inngående undersøkelser er nødvendig. Vi har tidligere lagt til grunn leverandørens egne beskrivelser av kartlegging og risikovurdering, som er publisert på respektive nettsider. I 2024 har vi fortsatt å gjøre nærmere undersøkelser hos leverandørene, for å vurdere bransje- og geografisk risiko som følger av at IT-utvikling og support-tjenester ofte leveres fra land med høy risiko for brudd. Konklusjonen er at de av leverandørene som kjøper tjenester fra slike land, i tilstrekkelig grad redegjør for de kontraktmessige kravene som stilles overfor medkontrahentene om deres ansvar for oppfyllelse av menneskerettigheter.

b) Rådgivning og revisjon

Kjøp av tjenester innen økonomi og forvaltning gjøres hos norske aktører. Risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter anses å være lav hos disse selskapene. Vi har derfor lagt til grunn leverandørens egne redegjørelser når det gjelder kartlegging og vurdering av risiko som de gjennomfører i egne leverandørkjeder, og vurderer også om redegjørelsene er tilstrekkelige.

c) Kontordrift

Innkjøp av forbruksvarer som mat, drikke og kontorrekvisita, samt enkelte møbelinnkjøp, har et svært begrenset økonomisk omfang. Vi gjennomgår leverandørens egne redegjørelser om kartlegginger av risiko i egne leverandørkjeder, og legger disse til grunn når innkjøp planlegges. Det foreligger en middels høy til høy bransjerisiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjon av kontorrekvisita.

Høyst er risikoen knyttet til råvareutvinning og produksjon av komponenter, mens risikoen er middels stor ved sluttmontering av produkter. Produkter som er ferdigstilt i Europa og USA vil ha lavere risiko. Ved innkjøp av rekvisita ser vi særlig på hvordan de aktuelle forholdene er tatt i betraktning og vurdert i leverandørens beskrivelser, når råvareutvinning og produksjon er gjort i høyrisikoland.

d) Reiser og overnatting

Kjøp av flyreiser og hotellopphold utgjør beløpsmessig en stor andel av våre tjenestekjøp. Ved kjøp av tjenester fra flyselskap og overnattingssteder foreligger en generell bransjerisiko. Risikonivået vil både bero på nærmere produkt- og virksomhetsspesifikke vurderinger, og på geografisk forhold.

Ansattes reiser og hotellopphold skal bestilles gjennom vår reisebyråforbindelse. Vi ser at tjenesteytere i denne bransjen i stadig større grad godtgjør at de gjennomfører risikovurderinger, og stiller krav til egne tjenesteleverandører. Det har også blitt enklere for reisende å gjøre direkte undersøkelse hos flyselskap og overnattingssteder, og finne hvilke aktører som driver sin virksomhet etter de prinsippene som åpenhetsloven stiller krav om. Slik kan reisebyråenes egne vurderinger i valg av leverandører til en viss grad etterprøves.

Vi kan ikke se at leverandøren vi benytter til innkjøp av disse tjenestene, gjør tilstrekkelig rede for eget arbeid med å kartlegge risiko og forhindre brudd på arbeidstaker- og menneskerettigheter hos deres samarbeidspartnere. Tjenesteyteren må kunne godtgjøre at det stilles nødvendige krav til leverandøradferd hos sine samarbeidspartnere, for at samarbeidet vårt kan fortsette.

4. Større anskaffelser og enkeltkjøp

Nansensenteret gjennomfører årlig større anskaffelser, ved innkjøp av utstyr som benyttes i forbindelse med forskningstokt. I tilfeller hvor aktuelle leverandører ikke er omfattet av de innkjøpsordningene vi er en del av, krever vi konkrete redegjørelser fra aktuelle tilbydere for hvordan kravene etter åpenhetsloven og tilsvarende internasjonalt regelverk blir oppfylt. Ved avtaleinngåelsen krever vi at kontrakten inneholder bestemmelser som forplikter selger til etterlevelse av åpenhetslovens krav både hos leverandøren selv, og i leverandørkjeden, gjennom hele kontraktsperioden.

5. Resultater, tiltak og videre planer.

Det er ikke avdekket faktiske negative konsekvenser, eller vesentlig risiko for negative konsekvenser, gjennom de undersøkelsene som vi har foretatt av våre leverandører og deres leverandørkjeder.

Dette betyr ikke at slike brudd kan utelukkes. Ved Nansensenteret gjøres et kontinuerlig forbedringsarbeid, hvor egen kompetanse og rutiner på området gjennomgås og oppdateres.

Vi fortsetter også arbeidet med risikokartlegging i dialog med eksisterende og nye leverandører, og vil i den sammenheng stille større krav til hvor tilgjengelig og omfattende dokumentasjon medkontrahenter presenterer om forhold i egen og samarbeidspartneres virksomhet. Oftest er vi ikke i posisjon til å utøve direkte innflytelse overfor medkontrahentene våre, fordi vi er en mindre virksomhet og innkjøpene våre er av et begrenset omfang. Vi har likevel en mulighet til å utøve

indirekte påvirkning gjennom valg leverandører som på en god og tilstrekkelig måte redegjør for at ivaretagelse av menneske- og arbeidstakerrettigheter blir gjennomført.

Våre egne handlinger og innkjøpspraksis kvalitetssikres gjennom å holde oss oppdatert om regelverk og risikobilde, og følge opp praktiseringen av de interne retningslinjene som gjelder for virksomheten vår.

Spørsmål om Nansensenteret sin etterlevelse av åpenhetsloven kan rettes til post@nersc.no.

Vedtatt av styret den 18.06.2025